

Saateks koostajalt

Aastaraamat *Res Musica* jõuab oma kuuenda numbriga muusikateaduse erinevate uurimisvaldkondade rotatsioonis taas muusikaloo juurde, millest ta 2009. aastal alustas. Valdkond on viimastel aastakümnetel kõikjal läbi teinud põhimõttelisi muutusi, millega on eesti uurijad suutnud ka sammu pidada, muusikaloo metodoloogia üle on siin alates 1995. aastast arutletud mitmel kõrge tasemega konverentsidel, kus me oleme muu hulgas paremini mõistnud, kuid võrd on „väikestel” ajalugudel mõndagi öelda ka laiemas kontekstis. Käesoleva kogumiku artiklite valiku kujundas suurel määral hetkel käigusolevate uurimistööde seis, samas dokumenteerib see köide ühtlasi praeguste aktiivsemate kirjutajate mõttesuundade mitmekesisest buketti.

Laiema metoodilise konteksti loomiseks õnnestus kogumiku avatekstiks saada intervjuu Berliini Humboldti Ülikooli ajaloolise muusikateaduse professorilt, praeguse saksa keeleruumi ühelt prominentsemalt muusikauurijalt **Hermann Danuserilt**. Eestis on muusikaloolased oma mõtlemises püüdnud pikemat aega toetuda Carl Dahlhausi ideedele, Dahlhausi lähedase kolleegi ja kaasvõitlejana on Hermann Danuser aga seda ideestikku niihästi põhjalikult jäädvustanud kui ka oluliselt edasi arendanud ning talle intervjuus esitatud küsimused puudutasid eelkõige Theodor Adorno ja Carl Dahlhausi ideede saatust tänapäeva muusikateaduses.

Kogumiku muusikalooliste uurimuste osa avab pisut erandlikuna üks tõlketekst – Eesti Muusikateaduse Seltsi auliikme, Lundi ülikooli emeriitprofessori **Folke Bohlini** käsitlus Johann Valentin Mederi ooperist „Kindlameelne Argenia”. Tegemist on tema värskest rootsi keeles ilmunud artikliga, mis jätkab mitme saksa ja eesti uurija tööd siinse muusikateatri ajaloo ühe tähtsündmuse analüüsimisel ning haakub põnevalt Anu Schaperi uurimusega *Res Musica* eelmises väljaandes.¹ Muu hulgas tõstatab artikkel küsimuse seda laadi suurteose rahvuskultuurilisest kuuluvusest, ning

kuigi rahvuslike muusikalugude aeg on suuresti ümber, pole see küsimus ka praegu üleaarne. Pigem näitab selle kahtlemata kunstiväärtusliku ja ajalooliselt väga tähelepanuväärset positsiooni hoidva ooperi vastuoluline saatuse ilmekalt, kuid võrd probleemne on sellise, saksa, rootsi ja eesti kultuuriruumi jagava teose kultuurilooline käsitlemine. Sellele järgnev **Anu Schaperi** artikkel muusikute mobiilsusest Läänemere ruumis annab nendele küsimustele palju laiemat vaadet ning püüab luua selle ajastu ja piirkonna muusikaelu probleemistikule laiapõhjalist metoodilist raamistikku, rakendades selleks kultuuriülekande teooria elemente.

Kaasaegne historiograafia on hakanud pöörama aina suuremat tähelepanu nn. mikroajalugudele – varasemates käsitlustes märkamata jäänud protsessidele ennekõike tavainimese argitasandil, mis vaatamata oma näivale triviaalsusele laiendavad oluliselt pinda, millelt teha suuremaid üldistusi. Teravdatud pilgu varem ebaoluliseks peetud arhiividokumentidele heidavad nii **Aleksandra Dolgoplova** oma käsitluses perekondlike talituste muusikast hilise Rootsi aja Narvas kui ka **Heidi Heinmaa**, kes uurib 18. sajandi varaloendeid, kujutamaks tolleaegsete linnamuusikute ja kantorite eluolu ja töötingimusi. Mikroajalugude rühma kuulub kindlasti ka **Anu Kõlari** mahukas uurimus Oleviste koguduse muusikaelust varasel nõukogude perioodil, mille puhul saab eriti oluliseks ajaloomälu eri aspektide käsitlemine ning metodoloogilised küsimused selgelt piiritletud kogukondade mälestustekstide kasutamise võimalikkusest ajalookirjutuses. **Kristel Pappeli** ja **Toomas Siitani** ühisartikli põhiteemaks on küll Bachi ja Wagneri kaalukamate teoste retseptioon 19. sajandi lõpu Vene keisririigis, ometi võiks seegi sobida kogumiku mikroajalugude rühma: uurides Bachi Matteuse passiooni varaseimaid ettekandeid 1883. aastal Tallinnas ja Peterburis ning ka mõne Wagneri ooperi esitustraditsiooni sealsamas, püüavad autorid avada muusikaelu

¹ Schaper, Anu 2013. Poliitiline Argenia: Johann Valentin Mederi ooper „Kindlameelne Argenia” omaaegsete sündmuste taustal. – *Res Musica* 5, lk. 12–23.

üksiksündmuste rahvusideoloogilist tausta ning konstrueerida seeläbi nende laiemat ühiskonnapoliitilist konteksti.

Kogumiku lõppu on jäetud kaks uurimust, mille metoodika küll ei seostu otseselt muusikalise historiograafiaga, ent mille autorid suudavad uudest vaatevinklist avada Euroopa muusikaloo klassikalisi teemasid. Klassikalise filoloogina on **Ave Teesalu** pikemat aega tegelenud Boethiuse, õhtumaise muusikamõtte ühe toekama tugisamba tekstidega ning muusikateadlaste jaoks, kes pigem tunnevad üksnes selle Rooma filosoofi traktaati „Muusika alused“, lisab ta tekstiuurija pilgu läbi olulisi aspekte Boethiuse ning seega ka üldisemalt Euroopa keskaja muusikakäsitlusest teose „Filosoofia lohutusest“ põhjal. **Eerik Jõks**

süüvib oma ulatuslikus artiklis keskaegse liturgilise laulu ja eelkõige selle tänapäevase retseptsiiooni keerulisse valdkonda, uurides esituse ja noodituse probleeme väga komplekselt ning võttes sealjuures abiks ka mahukad tajukatsed.

Koostaja siiras tänu kuulub koostöövalmiduse ja konstruktiivsete soovitude eest kogumiku paljudele retsensentidele: nende anonüümne ja omakasupüüdmatu abi mängis tekstide lihvimisel väga olulist rolli. Samuti ühinevad usutavasti kõik autorid koostaja südamlike tänuavaldustega kogumiku toimetajale Anu Schaperile, kelle põhjalikku ja kannatlikku tööd on meil kõigil olnud põhjust imetleda.

Toomas Siitan